

Hónap műtárgya 2020. június

Képeslap-szövegek

A Kertvárosi Helytörténeti és Emlékezet Központ fénykép gyűjteményének büszkeségei az eredeti, helyi képeslapok. Szeptembertől a Veres Péter úti Kertvárosi Helytörténeti Gyűjtemény újonnan átalakított kiállítótermeinek tárlóiban nagy részüket meg is tekinthetik az érdeklődők.

A 2020. júniusi Hónap műtárgya sorozatunkban most ezekből válogatunk néhányat. Amikor a Magyar Posta 1896-ban kiadta 32 lapból álló millenniumi képeslapsorozatát, vagyis Magyarországon az első képes levelezőlapokat, ki tudja, gondoltak-e arra, hogy egyfajta képi történetírást is elindítanak? Ezek a korabeli képeslapok az ábrázolt épületekkel, eseményekkel, az utcán sétáló emberek ruházatával, a lapokon található feliratokkal, a korra jellemző, mégis egyéni üzenetekkel, mára fontos történeti, kultúrtörténeti forrásként szolgálnak. Az egykori épületek egy részét lebontották, vagy felismerhetetlenségig átalakították, a közlekedési eszközök elavultak, jobb esetben múzeumok remizében alszanak, az utcákon ácsorgó, a fényképezőmester kamerájába bámuló időmilliomos embereket, a korcsmájuk, üzlethelyiségük előtt álló büszke tulajdonosokat és alkalmazottaikat pedig már egyre kevesebben ismerik fel a helyi leszármazottak.

A képes történelem nyomon követi a múló divatokat, az épületek változó formáit, megörökíti az itt élő emberek arcait, megélt pillanatait. Ha okosan nézzük, betekintést nyerhetünk politikába, közigazgatásba, megragadhatjuk az időt, ami már nem tér vissza, de üzenetet küldhet.

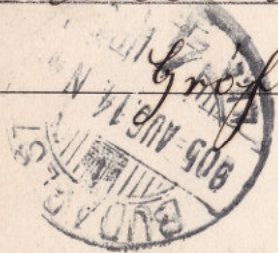

LEVELEZŐ LAP

Mel' taságos

Graf Nyáry György úrnak

Budapest

VII. Minaranyi utca. 59.

Róth J. Sándor kiadása Rákosszentmihály.

Mi az, ami a rajtuk lévő képek emlékezetén túl több, mint egy évszázadig életben tartotta az emberi kapcsolatok eme formáját? Ez az üzenet, képletesen és konkrétan is. Mert a képeslappal, ha nem írunk rá egy szót sem, csak elküldjük, máris üzenünk. Eszünkbe jutott valaki, elmentünk a postára - vagy szándékunkat kézzel-lábbal mutogattunk egy idegen város képeslapárúsának - vettünk egy képeslapot. A ráírt szöveget jól át kellett gondolni, hiszen nem lehetett az elírást, butaságokat egy gombnyomással eltüntetni. Ha feladtuk, már hiába magyarázkodtunk, az írás kitörölhetetlenül ott állt. Oda kellett figyelni a tőlünk telhető, legolvashatóbb írásra, ha már azt szerettük volna, hogy olvasni tudják és meg is értsék, mit írtunk. Bélyeget kellett venni rá, kiválasztani valami jellegzetest, vagy csak szépet, az alkalomhoz illőt. Ez mind már önmagában is üzenet, a törődés jele. A gép generálta rövidített szavú, mondatú üzenetek helyett - divatos szóval élve - kézműves üzeneteket küldtünk-kaptunk ezeken a lapokon. A kultúrának ez a fejezete ebbe a mára nagyon tünedező világba próbálja kalauzolni az olvasót. Együtt szerepel a kép és üzenet - így együtt a kor rajza. Néhány érdekes, vidám, vagy szomorú, érzelmes üzenetet hordozó képszó-kaleidoszkópból összeáll egyfajta kép az akkori világról. A Kertvárosi Helytörténeti Gyűjtemény gazdag képeslap kínálatából össze lehetne állítani egy gazdag korrajzot, szövegekkel, és minden járulékos üzenettel, információval. Ízelítőül most csak néhány érdekes lapot mutatok be.

A képfoldalon a Magyar Gazdasszonyok Országos Egyesülete cinkotai leánynevelő intézetének díszterme. A falon baloldalt Batthyány Ilonáról készült festmény függ, ez természetesen mára ismeretlen helyen található, ha egyáltalán megvan még. A pecsét dátuma: 1917. szeptember 30. A címzett: dr. Kunszt János főpénztárnok (1892-1960) Losonc Nógrád megye. Csak így, utca, házszám nélkül.

A címzetről annyit lehet tudni, hogy képeslapgyűjtő volt, fotós, több könyve jelent meg a fényképezésről, fürdőkultúráról, saját fotókkal az ostrom utáni Budapestről. A levélben említett képeslap valószínűleg a gyűjteményünkben is megtalálható, két Czinkotai nagy itcét ábrázoló lap valamelyike lehetett.

"Kedves Kunszt bácsi!

Ne tessék azt hinni, hogy megfeledeztem ígéretemről, amiért mindeddig nem küldtem meg a cinkotai nagy itce képet. A hely színen magam kerestem képes-lapot, de kifogyott s egy kis türelmet kérek, addig is tessék a mi dísztermünkben gyönyörködni.

Mili néni kezét, Micának arcocskáját csókoltatom.

A képes oldalon: Kunszt bácsi pedig fogadja szíves üdvözlőit hűgának Jolánnak

Rákosszentmihály, Czinkotai nagyitce

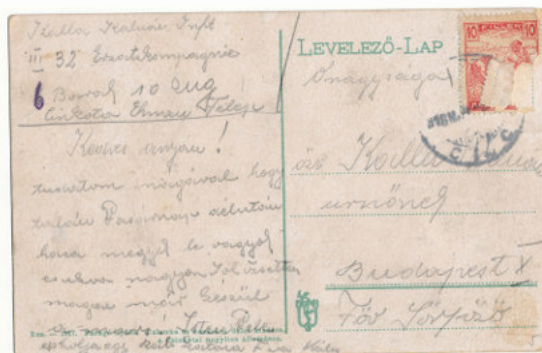
Az előző oldalon említett két képeslap közül a következő a Czinkotai nagyitce fogadó eddig megtalált legrégebbi fotográfiája. A kép felirata szerint Rákosszentmihály, de mint tudjuk, a fogadó a Cinkota-Ehmann-telepi HÉV megállóval szemben állt, vagyis a későbbi Sashalmon, annak is a fogadóról elnevezett Nagyitce telepén. Az első időkben azért volt Rákosszentmihály az állomás neve, mert innen indult a lóvasút József főherceg-telepre, ami Szentmihály-puszta, vagyis a későbbi Rákosszentmihály egyik legnagyobb telepe volt. A képeslapot kiadta: 1917-ben Faragó Gyula Cukorka és bazárúru üzlete a Czinkotai Nagyitce állomáson. A pecsét nehezen olvasható, de valószínűleg 1918-as dátummal. Címzett: Önagysága Kolla (?)né urnőnek Budapest X. Főv. Sörfőző A címzés korabeli egyszerűsége is megkapó, egy nagyváros nagy sörfőző üzemének a dolgozója így is biztosan megkapta a lapot.

A levelet küldő katonafiú a vendéglő mögötti hadifogolytáborban lehetett a foglyokat őrző különítmény katonája, valamilyen vétségért őt is bezárták. Szabadulását osztja meg édesanyjával.

"Kolla Kálmán Inft III 32 Ersatzkompagnie (Kiegészítő hadtest) 6 Barak 10 eng Cinkota Ehmann Telep

Kedves Anyám! Tudatom magával hogy talán Vasárnap délután haza megyek le vagyok csukva nagyon jól viseltem magam már készül a mars! (valószínűleg a kimenőlevél) Isten Vele csókolja egy (?) katona fia Kálmán"

Szántó András gyűjteményéből.

Következő lapunkon az Erzsébet-ligeti fasor látható, a képet a mai Újszász (akkoriban Keresztúri út) utca felől fényképezték, a fasor végén ráláthatunk a nagyszálló (ma Corvin Mátyás Gimnázium) épületére.

A lapot soha nem adták fel, funkciója egyszerűen csak emlékkörzés lehetett. A címzésoldal tiszta, a képpoldalon található feliratot: "1908. január 22. én e fasor végén dr. Gaál Endrével piztoly-párbajom volt. dr. Varságh Zoltán"

A képeslapot Kraicsovits Rezső a Rákosszentmihályi Sporttelep alelnöke, később a mátyásföldi Parkszálló bérlője adta ki.

A korabeli fővárosi lapokban a századforduló környékén többször is megemlítették a "Cinkotai kiserdőt", mint a fővárosi aranyifjúság párbajozó helyét.

A két "párbajhősnek" is megpróbáltam utána járni, az Arcanum adatai szerint valószínűsíthető, hogy mindketten gyógyszerészek voltak. Dr. Gaál Ernő okleveles gyógyszerész, aki 1907-ben 7 különböző helyre adta be új gyógyszertár felállítási kérelmét, és 1938-ban a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület és a Budapesti Gyógyszerész Testület elnöke volt. Később (1933-ban), mint nyugalmazott államtitkár, országgyűlési képviselő, a Gyógyszerészeti Közlöny egy oldalára kerültek dr. Varságh Zoltánnal, de külön-külön - egy-egy becsületsértési ügyben.

A vér kötelez.

Dr. Varságh Zoltán gyógyszerészeti szakíróként, 1897 szeptemberétől 1924-ig a Gyógyszerészeti Hetilap főszerkesztőjeként ismert.

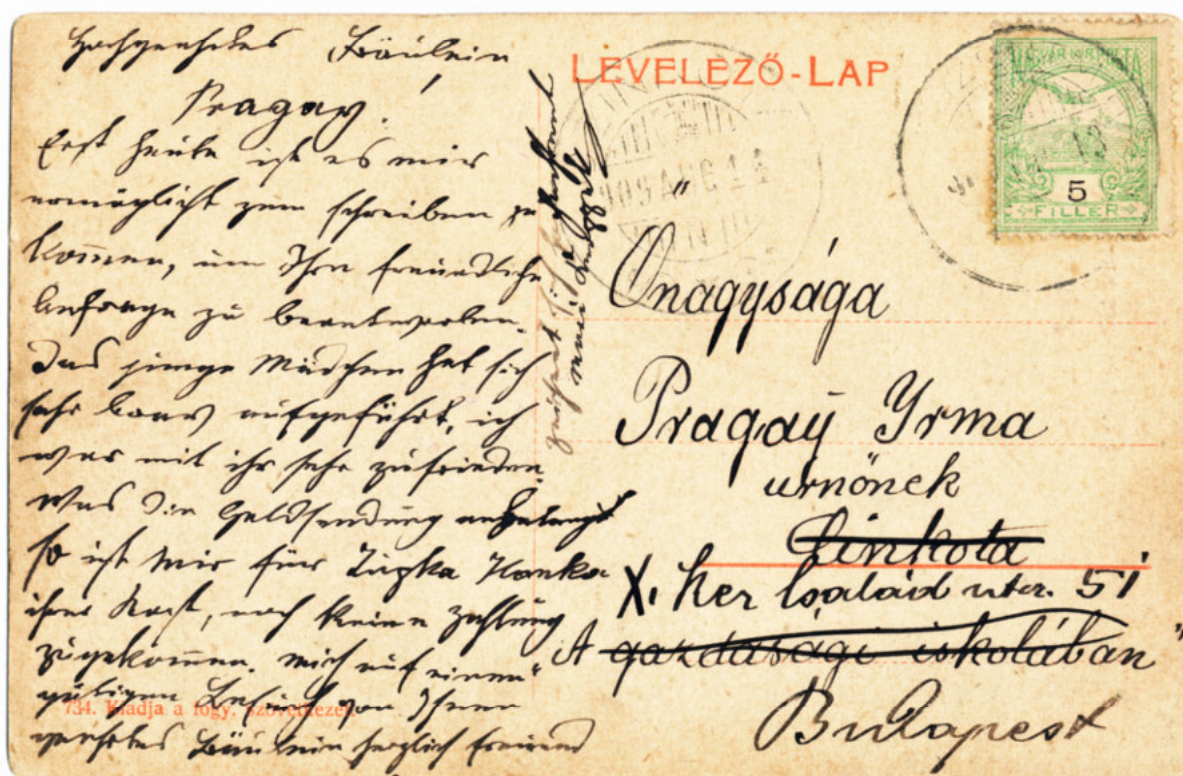

Üdözlét Rákosszentmihályról.
Róm. kath. templom belseje

Ezen az anzikszon a rákosszentmihályi katolikus templombelső képe látható az eredeti oltárral. Az oltárt és a falfestményeket még Spannraft Ágoston festette, ezek az 1936-os bővítéskor megsemmisültek. A padok a régi budai országházból kerültek Rákosszentmihályra, 1902-ben, Regele János, az országgyűlési iroda igazgatója jóvoltából. A bővítéskor átkerültek a Szent Imre kápolnába, ahol a hetvenes években - nem ismervén a történelmi előzményeket - a több, mint 200 éves bútorokat elégették. Két szék került el a megsemmisülést, ezek közül az egyik gyűjteményünk díszes darabja.

Az írott oldal megfejtésre vár. A Pragay Irma úrnőnek bizonytalanul megcímezett levél írásában még azt sem tudtam megfejtetni, hogy magyarul írták-e? Kódfejtők kéretnek!

Rákosszentmihály

Községháza

A Dénes József Papírüzlete által kiadott, a rákosszentmihályi községházát ábrázoló képeslap madárlátta képeslap. Sashalomra írták Ngs (Nagyságos) Fülöpp György úrnak, a Jókai (ma Gárda) utcába, szöveg nélkül. Az érdekes rajta a pecsét: Érsekújvár visszatért, 1938. és a királyi korona. A feladó Érsekújváron adta fel, 1938. november 30-án, talán saját magának.

A Nagyságos úrról ennyit lehet megtudni a Rákos Vidékéből: "1933. június 11. Eljegyzés. Fülöpp György magántisztviselő eljegyezte Nagy István sashalmi közbecsülésben álló polgár bájos leányát, Máriát."

Utolsó képünk Árpád-telepi katolikus ceremóniát ábrázol, 1925-ből. A dátumból és a személyekből arra következtetünk Dorogi Ferenc Miklós helytörténésszel, hogy az árpádföldi katolikus templom alapkövetelését. A képet nagy valószínűséggel Stróbl J. Nándor rákosszentmihályi fényképész készítette. Középen áll Hanauer Árpád István váci püspök. A címzett Kovács Sándor, későbbi szombathelyi püspök avatja fel majd 1927-ben a templomot. A levélíró Kalecsinszky Zoltán, az Árpádföldi Egyháztanács elnöke.

